Nro. 14.

GAZETA LWOWSKA.

we Wtorek dnia 18. Lutego 1812.

Wiadomości kraiowe.

Ze Lwowa d. 18. *Lutego.* — Redakcya otrzymała do umieszczenia to, co następuie:

JW. Gubernator Galicyi Hrabia de Goess uważał to z szczególnieyszém ukontentowaniem, że na podane roku zeszłego w Nrze 43 Gazety Lwowskiéy do rozwiązania pytanie, od wielu Osób nadeszły odpowiedzi.

Jest to dowód, iak wielce zainteressował przedmiot zmierzaiący do dobra Kraiu, i iak chętnie przez Miłośników dobrych ustanowień i nauk był rozważanym.

Chociaż z nadesłanych 11 odpowiedzi dwie tylko piérwszeństwo otrzymać mogły, wszelako Autorowie reszty rospraw toż samo po naywiększéy części dowiedli, że posiadaią znaiomość Kraiu, i umieią prawdziwie cenić to, co iest dobrém.

JW. Gubernator oświadcza im zatém wdzięczność swóią za tę ich okazaną gorliwość, i pragnie: ażeby do tego szlachetnego zamiaru szczęśliwemi talentami swoiemi ciągle przykładaiąc się, współobywatelóm swoim i sobie samym sprawiali pożytek, i nabyli przez to prawa do dziękczynienia Rządu.

Autorem rosprawy, któréy Accessit 100 Z. R. w W. W. przyznaném zostało (obaczyć Nr. 12. Gazety Lwowskiéy), iest W. Nowakowski Radca Magistratu Lwowskiego, Dziedzic Chorostkowa w Cyrkule Brzeżańskim; który się w téy mierze zgłosił do JW. Rottmana, Jego C. K. Mości aktualnego taynego Radcy i Prezesa Szlacheckiego Sądu Lwowskiego.

Pierwszeństwo, które W. Nowakowski iako Autor celuiącéy rosprawy otrzymał, było mu powodem do wykonania czynu ludzkości i do powiększenia przez to swoiéy zasługi; przeznaczył bowiem iedną półówę praemium dla tuteyszego Instytutu ubogich, drugą zaś dla Sióstr Miłosierdzia, a JW. Prezes Rottmann odesłał iuż obydwóm tym instytutóm przekazane im kwoty.

Wiadomości z Wieliczki donoszą, że w skutku rządowéy ugody między N. Cesarzem Austryackim i N. Królem Saskim, Xięciem Warszawskim zawartéy (obaczyć N. 13. Gazety naszéy), tamteysze kopalnie soli na dniu 1. b. m. pod samą tylko Administracyę Jego C. K. Mości oddane zostały. Pełnomocnemi Kommissarzami byli mianowani; ze strony N. Cesarza Austryackiego, JW. Baron Baum de Appelshofen, C. K. Radca nadworny, Starosta Cyrkułu Bocheńskiego, Kawaler Orderu S. Szczepana, i W. Jan Paweł Bennecker, Radca rachunkowy C. K. Kamery nadwornéy w interessach mennicznych i górniczych; ze strony N. Króla Saskiego, Xiążęcia Warszawskiego, JW. Hrabia Xawery Wiesołowski, i W. Zygmunt August Wolfgang de Herder, Król. Saski Radca górniczy.

Wyż pomienionego dnia zebrali się pełnomocni Kommissarze N. Króla Saskiego Xiążęcia Warszawskiego ze wszystkiemi Urzędnikami solnemi w sali radnéy Administracyi solnéy. Wprowadzono potém uroczyście C. K. pełnomocnego Kommissarza JW. Barona Baum de Appelshofen, który w miannéy przemowie oświadczył zgromadzeniu, że podług osnowy zawartéy między obiema Państwami ugody, czynność dotychczesnych rządowych Kommissarzy zupełnie ustaie, i sama tylko C. K. Administracya wspólnych

kopalni solnych Wieliczki, począwszy od d. 1 Lutego dawną swoią urzędową władzę, tak iak przed wspólnem obięciem kopalni solnych, w imieniu Jego C. K. Mości wykonywać będzie.

Potem JW. Hrabia Wiesołowski, Kommissarz pełnomocny Jego Królewskiéy Mości Saskiey Xiążecia Warszawskiego oświadczył, że władzę swoią urzędową w Imieniu N. Króla Saskiego Xiążecia Warszawskiego, saméy C. K. Administracyi wspólnych kopalni solnych, iak nayuroczyściéy oddaie.

Po téy mowie zabrał głos C. K. Radca gorniczy i tymczasowy Administrator W. Seeling de Saulenfels, w którym obustronnym Kommissarzóm dziękczynienie oświadczył, a w imieniu wszystkich Członków C. K. Administracyi, dalszą gorliwość i usilność w służbie ślubował.

Przeczytano potém rządową ugodę, przypuszczono mianowanych Członków Administracyi do złożenia przysięgi, wprowadzono ich na urzęda, nakoniec zaś założono C. K. Orła nad bramą budowli Administracyi.

W południe był u C. K. pełnomocnego Kommissarza JW. Barona Baum de Appelshofen wielki obiad, na który C. K. i K. Sascy, tudzież Xiążęco-Warszawscy Urzędnicy byli zaproszeni. JW. Wiesołowski Kommisarz pełnomocny Jego Królewskiéy Mości Saskiey Xiążęcia Warszawskiego, wniósł toast za zdrowie N. Cesarza, a C. K. pełnomocny Kommissarz za zdrowie N. Króla Saskiego. Uroczystość dnia tego zakończyła się zabawą wieczorną u C. K. pełnomocnego Kommissarza. Nazaiutrz był u JW. Hrabiego Wiesołowskiego pełnomocnego Kommissarza Króla Imci Saskiego, Xiężęcia Warszawskiego wielki obiad, na który wszyscy C. K. i Król. Sasko-Warszawscy Urzędnicy wyższego stopnia byli zaproszeni, gdzie iak dniem przed tém też same toasty spełniano,

Z Czernowiec d. 10. *Lutego.* — Wczoray obchodzono tu uroczystość urodzin N. Cesarza, naszego miłościwego Monarchy. O godzinie 10 z rana zebrały się wszystkie C. K. Władze cywilne i woyskowe, młodzież szkolna i cechy w łacińskim Kościele parafialnym, przed którym stał uszykowany w paradzie ieden batalion z pułku Xięcia de Ligne na załodzę tu stoiącego. Dziekan Bukowiński obrządku łacińskiego W. JX. Wacław Veckert odprawił wielką Mszę, a potém stosowną do okoliczności i zgodną z talentem swoiéy wymowy modlitwę za Monarchę; Woysko dawało zwyczayne salwy.

W wieczór, została ta uroczystość świetnym zakończona balem. Portret N. Pana był z przyzwoitemi ozdobami w sali balowey postawiony i oświecony, śpiewano oraz przed nim hymn: „Boże zachoway Franciszka Cesarza.” Częste Wiwaty dowodziły serdeczne uczestnictwo przytomnych gości. Tuteysi Mieszczanie wypłacili prócz tego żołnierzóm w paradzie stoiącym żołd iednodzienny.

Z Preſsburga d. 7go Lutego — Dnia 3go Lutego odprawiło się 61sze, d. 4go 62gie, a wczoray 63cie seymowe posiedzenie.

Wiadomości zagraniczne.

Francya.

Z Paryża d. 26. *Stycznia.* — Monitor z dnia 24. Stycznia zawiera wyrok Cesarski, ieszcze dnia 22. Czerwca r. p. Ministeryum manufaktur i handlu ustanawiaiący, i drugi wyrok z d. 19. Stycznia b. r., który prawa tegoż Ministeryum oznacza i bióro iego urządza.

Wyrok Cesarski d. 19. Stycznia wydany, zawiéra w 36 artykułach bardzo obszérne i dokładne przepisy względem ubioru Podofficerów i żołnierzów od piechoty, artylleryi, saperów i weteranów. Będzie ón na przyszłość składał się z krótkiey kurtki (habit veste), założki z rękawami, pantalonów tkanych, gatek płóciennych, pantalonów płóciennych, kapoty, czaka i czapki tymczasowéy (bonnet de police). Wprowadzone teraz kolory bedą zatrzymane.

Podług doniesień z Brest zawinął do Port-Navalo okręt rozeymowy z Isle de France.

Z Tulonu d. 18 *Stycznia.* — Kontradmirał l'Hermite, zostaiący na okręcie liniowym Cesarza Imci le Majestueux, wyszedł wczoray pod żagle z 12 okrętami liniowemi, 4 fregatami i kilkoma korwetami, w celu zasłaniania Konwoiu od dywizyi angielskiéy prześladowanego. — Gdy nasza eskadra przymusiła angielską do zemknienia na wysokie morze, została sama na wolnym morzu, gdzie ią widzieliśmy aż do nocy róźne czyniącą obroty.

Królestwo Włoskie.

Naynowszy dziennik urzędowy Medyolański donosi, co następuie: Możemy teraz donieść z ukontentowaniem, iż facyata naszego Kościoła katedralnego, naywiększéy budowli téy stolicy i naysławnieyszéy świątyni świata całego, została iuż ukończona, i że inne trzy ściany także wkrótce będą dokończone. Piérwszy Xiażę Medyolański, Jan Galeazzo Visconti, zaczął wspomnioną kątedrę budować. Struktura iéy nie iest gotycką, iak ią fałszywie nazywaia. Składa się ona cała z białego marmuru Karraryiskiego, który się niszczącemu wszystko czasowi zupełnie opiéra; a podług zdania znawców, miał budownik, który do téy przez swoią wspaniałość i wielkość imponuiącéy świątyni plan ułożył, daleko śmielszą wyobraźnią, niż budownik Kościoła S. Piotra w Rzymie.

Królestwo Neapolitańskie.

Wiadomości z Neapolu pod d. 6 Stycznia donoszą, co następuie: „Król Imć wydał właśnie różne wyroki ściągaiące się do urządzenia szkoły głowney, któréy Król Imć chce nadać charakter naygodnieyszy. Piérwszy z tych wyroków ustanawia płacę Professorów. Drugi przepisuie ubior urzędowy członków szkoły główney; dla wydziału teologicznego iest wyznaczony kolor biały, dla prawniczego czerwony, dla lekarskiego fioletowy, dla matematyki i fizyki zielony, dla filozofii iasno żołty. Trzeci wyrok wyznacza liczbę Professorów; czwarty mianuie Rektora szkoły główney (Domenico Cotugno, Professora anatomii) i Dziekanów różnych wydziałów. Piąty wyrok dozwala Professorowi umieiętności prawnych, P. J. Maffei, stanu wysłużonego, z zatrzymaniem całéy pensyi swoiéy &c. Wyrok osobny udziela Rektorowi, Dziekanom i Professorom szkoły główney prawo bywania na pokoiach u dworu. Dzień 13 Stycznia wyznaczył Król Imć na uroczystość inauguracyi szkoły główney.

Hiszpania.

(Oprócz umieszczonych w przeszłym Numerze Gazety naszéy urzędowych doniesień, zawiera ieszcze Monitor Paryzki pod dniem 24 Stycznia następuiące, które téy istotnéy są treści;)

Woysko północne. Jenerał Dywizyi Bonnet opanował Asturyę. W Gijon i w innych portach, zabrano 60 angielskich i hiszpańskich okrętów towarami i różnemi potrzebami woiennemi naładowanych. W celu zwabienia tych okrętów, użyto téy przezorności, że wywieszono banderę rokoszanów. Piękny hiszpański bryg woienny został tożsamo wzięty. Naczelny Dowodzca Hrabia Dorsenne przeniósł znowu główną swoią kwatérę do Valladolid, zwiedziwszy piérwéy Prowincye Nawarrę i Biskaię. Wszystkie bandy pod dowodztwem Miny i Mendizabala zgromadziły się na gościńcu z Sarragossy do Jacca idącym, w celu napastowania woyska trzymaiącego w swém obleżeniu Walencye. Jenerał Hrabia Caffarelli wyruszył z swoią dywizyą z Saragossy, uderzył na nich, rozprószył ich zupełnie, i znowu związek przywrócił.

Woysko południowe. — Balleysteros został na nowo aż pod warownie Gibraltaru zapędzony. Anglicy nie chcą żadną miarą wpuszczać korpusu iego do téy twierdzy; znayduie się ón przeto w opłakanym stanie; konie giną z głodu, a żołnierze uciekaią; użyto na linii francuzkiéy wszelkich środków, aby się żaden żołnierz z tegoż korpusu nie wymknął. Działa do obleżenia twierdzy Taryffy nadeszły dnia 6 Grudnia, i natychmiast przykopy otworzone zostały. — Rapporta urzędnikow zdrowia z ostatnich dni Listopada donoszą, że żółta fébra w mieyscach bliskich rozciągnionego kordonu, codzień staie się mniéy szkodliwą. Liczba umieraiących znacznie się umnieysza. Z powodu użytych przednich w téy mierze środków, nie doszła ta choroba do 4go korpusu. Twierdza Badajoz, staie się przez codzienne około niéy roboty co raz mocnieyszą; przychodzi ona do strasznego stanu obrony; w dowozie różnych potrzeb nie zachodzi żadna przeszkoda, a załoga ma wszystkiego podostatkiem. Hrabia Erlon każe Meridę umacniać, iako mieysce zakładów i zapasów nad rzéką Guadianą. Anglicy zachowuią się spokoynie w leżach swoich w Portugalii.

Woysko środkowe. — Jenerał Darmagnac przedsięwziął wyprawę do prowincyi Cuenza, pobił koło Cabrillas de Valencia wysłanego przez Blaka Jenerała Bassecourt, zabrał tylną straż iego, i

dostał w zdobyczy wszystkie magazyny, tudzież 300 mułów niosących żywność do Walencyi. Oczyściwszy Jen. Dasmagnac tę prowincyę, powrócił z kolumną swoią do Cuenza. Skutkiem téy wyprawy było zdobycie 8000 fanegów zboża (miara hiszpańska zawieraiąca 56 funtow) znalezionego w magazynach nieprzyiacielskich, które między ubogich i włościan rozdano; 2000 karabinów, które z tylomaż ładownicami i t. d. spalone zostały; 2 działa, 600 mułow i koni, skład koszul i trzewików, które między żołnierzów rozdano; i 500 ieńców.

Woysko zwane Arragońskiém. — W nocy z dnia 8 na 9 Grudnia, wpędziła gwałtowna burza do portu Tarragony dwa wielkie przawozowe okręty angielskie z mąką i sardelami, maiące 25 ludzi. Wszystko to załoga Tarragońska zabrała. (*Tu następuią doniesienia o zdobyciu twierdzy Walencyi, które iuż w przeszłym Nrze Gazety naszéy umieściliśmy.*)

Hiszpańska Ameryka północna.

Wiadomości, które w Nowym Yorku w Grudniu otrzymano z Mexyko, dochodzą aż do początku Października. Przykład dany przez Juntę w Buenos Ayres i zachęty kongressu Venezuelskiego, były przyczyną nowych niespokoyności w tym Kraiu. Powstała nowa, mniéy przez swoią liczbę, iak przez ducha swoiego straszna partya; zasady iéy są wyraźnie republikańskie; nie czyni ona żadnéy taiemnicy z tego, iż o zupełnéy niepodległości i zupełnem odłączeniu się od Kraiu macierzyńskiego zamyśla. Dnia 24 Września zgromadzili ci republikanie straszną potęgę, i ruszyli ku Mexyko, który przednia ich straż kilkoma dniami wprzódy opasała. Do Ziednoczonych Stanów Ameryki północnéy posłali deputacyą składaiącą się z 2 Pułkowników i 2 Kapitanów, dla kupienia broni i ammunicyi; lecz gdy droga, którą się Deputowani udali, przez woyska Wielkorzadzcy z San Antonio przeciętą została, więc ich częścią zabito, częścią w niewolą zabrano. Wielkorządzca Cordery, który w głębi Nowéy Hiszpanii dowodzi, zaciągnął przed tém powstaniem 6000 ludzi, dla pociągnienia, iak mówią, ku zamkowi Claiborne, i ukarania Amerykanów za to, iż się do interessów Florydy wmieszali. Jednakże woyska iego otrzymały potém inne przeznaczenie.

Wielka Brytania i Irlandya.

Z Londynu d. 18. *Stycznia.* — Mamy gazety z Hamburga, (mówi dziennik Times) które do piérwszego b. m. dochodzą; lecz iak te gazety tak i listy z miasta tego nie zawiéraią naymnieyszéy interessuiącey wiadomości. Piérwsze rozprawiaią ieszcze o swoiém ulubioném tema. Hanbią rząd angielski i oskarzaią go, iż z temi nieszczęśliwemi cudzoziemcami, ktorzy, podług ich wyrazów, w służbie angielskiéy osiwieli, niewdzięcznie i okrutnie sobie postępuie, każąc ich bez pieniędzy i odzieży na niemieckie i hollenderskie wyrzucać brzegi. Podług zdania naszego, tak się rzeczy maią: Rząd angielski kazał wielu cudzoziemców, nie dodawszy im może w wielkiéy miarze tego, co należy do utrzymania, wysadzić na brzegi lądu stałego; lecz ci cudzoziemcy nie osiwieli w służbie naszéy; oni zostali iedynie dla tego wypędzeni, ponieważ mniemano, iż potaiemnie sprzyiaią nieprzyiacielowi i żadnego zgoła nie maią interessu, któryby ich w Anglii zatrzymywał. Iesteśmy przekonani, że Departament maiący dozór nad cudzoziemcami, nie zmnieysz , ale przeciwnie powiększy czynność i gorliwość w dopełnianiu obowiązków swoich.

Gazety Dublińskie pisały wiele o odkryciu mniemanego spisku, o którym iednak tego nawet z pewnością nie wiedziano, czyli tenże za Katolikami lub przeciwko nim był uknowany. Sposób odkrycia tak opowiadaią: Ku końcowi miesiąca Grudnia zgromadzili się Przełożeni szkoły ubogich przy kaplicy katolickiéy na ulicy Church. Nauczyciel téy szkoły przyszedł bardzo późno i był nieco piiany. Gdy mu z tego usprawiedliwić się kazano, wymawiał się ważnemi interessami, lecz gdy nań daiey nalegano, wyznał, iż znaydował się w nowoutworzoném towarzystwie, w którém iest Sekretarzem iednego wydziału. Na dalsze pytania tak odpowiedział: Towarzystwa tego celem iest odłączyć Irlandyą od Anglii mocą oręża, i wytępić kacerstwo; iednakże główną osobą związku iest Protestant nazywaiący się Fischer. Ten zapewnił współczłonków, iż wydział katolicki potwierdził ich związek, i że P. Hay iest szczególnym Sekretarzem o-

nego. Dano mi broń, wielu innych było uzbroionych, ponieważ łatwo iey można dostać z zbroiowni zamkowéy. Umyślono wkrótce uderzyć na Dublin, wiedząc o tém, iż załoga tego miasta iest słabą. Gdy Przełożeni dnia następuiącego znowu Nauczyciela iuż trzeźwego wypytywali, zapiérał się wszystkiego, powtórzył nareście swoie wyznanie z dnia przeszłego i to tylko dodał, że imie Fischer trzyma za zmyślone. Przełożeni oddalili go z urzędu, i oznaymili ten wypadek iak się zdaie katolickiemu wydziałowi w oberzy Arcy na ulicy Earl, który naypiérwéy P. Graltan i Deputowanego Hrabstwa Kerry do Rady wezwał, a nakoniec wyznanie Nauczyciela Rządowi przez tychże udzielić rozkazał. Dnia 6. Stycznia chciał dla tego Wice - Sekretarz Stanu mieć konferencyą w zamku z niektóremi nayznakomitszemi katolikami. — To są wszystkie szczegóły, które Kuryer o mniemaném spisku z Gazet Dublińskich przytacza, okazane przez nie widoki i domysły są rozmaite. Niektóre twierdzą, że to towarzystwo nie iest rzeczywiste, drugie maią ie za bardzo ważne, i poczytuią to katolickiemu wydziałowi za występek, że z swoiém doniesieniem tak długo się ociągał.

Do naszych poprzedniczych wiadomości o spisku przeciw Rządowi (tak się wyraża Dublińska Poczta Evening pod dniem 9. Stycznia), mało mamy co dodadź. Bez wątpienia nie przestaie Rząd dalszych czynić badań, chcąc te pełna taiemnicy rzecz z gruntu wyśledzić; a uczciwy i szlachetny postępek Katolików przy téy okoliczności, zostanie iak się spodziewać można, podobnymże postępkiem i konstytucyinemi umiarkowanemi prawidłami nagrodzony. Udzielono nam rozmaite, wcale osobliwsze szczegóły o tym spisku; lecz nie mogąc za ich rzeczywistość ręczyć, wstrzymamy się ieszcze od ogłoszenia ich Publiczności. Iak słychać, zawieziono Nauczyciela Keegan do Tower. Nie ukrywał się ón, lecz pokazywał się publicznie, dopóki go nie uwięziono. Rada tayna przedsiębrała badanie z 6 na osobami, między któremi się P. Hay Sekretarz ieneralnego wydziału katolików znaydował. Wyznanie tych osób ma wszystko stwierdzać, cośmy piérwéy o téy rzeczy donieśli. Z ukontentowaniem dodaiemy, że w Kraiu zupełna panuie spokoyność i że żadnych rozruchów obawiać się nie wypada.

Prusy.

Dnia 18. Stycznia obchodził Król Jegomość uroczystość orderu Orła czerwonego i powszechnych znaków honorowych z wieloma promocyami.

Dzień 24 Stycznia, którego właśnie sto lat od narodzenia się Fryderyka W. upłynęło, obchodzono w Berlinie, Wrocławiu i innych miastach pruskich różnemi patryotycznemi festynami obywatelskiemi. W pierwszém mieście uczęstowały członki Giełdy znayduiących się ieszcze 121 inwalidów, którzy pod dowodztwem Fryderyka walczyli.

Jedna z gazet pruskich zawiéra tę wiadomość: iż z rozkazu Cesarza Napoleona, Pomerania szwedzka niedawno przez woyska francuzkie osadzona została.

Związek Reński.

Dnia 25. Stycznia przechodziło przez Frankfort do Magdeburga kilka wozów z pieniędzmi. — Dnia 28 przybył z Moguncyi do Frankförtu, iak Badeńska gazeta rządowa donosi, tren wozów prochowych, który dnia następuiącego miał odeyśdź także do Magdeburga.

Z Saxonii dnia 21. Stycznia. — Powrót Króla Imci z Warszawy, który 4 Stycznia wieczorem do Stolicy Saxonii, wśród huku z dział i odgłosu dzwonów, przez rzęsisto oświecony móst, przy wesołych okrzykach wielu tysięcy ludu po za woyskowemi znayduiącego się szeregami szczęśliwie nastąpił, był obchodzony nie tak przez szumne festyny, iak przez tkliwe uczestnictwo i cichą wdzięczność wszystkich Sasów. — W kilka dni potém przybył także z Warszawy do Drezna akkredytowany Minister francuzki Baron Serra, gdzie złożył Królowi Jmci swoie listy wierzytelne. Dyplomatyk ten głęboki łączy z innemi szacunku godnemi przymiotami, które iuż dawniéy w Warszawie i Stuttgardzie przyzwoicie ceniono, rzadką naukę i głęboką wiadomość starożytnych ięzyków.

Dania.

Z Kopenhagi d. 21. Stycznia. — Królewskie ieneralne Kollegium gospodarstwa i handlu przyobiecało 500 Reichstalerów w nagrodę za naylepszą rozprawę o robieniu do.

brego i smacznego wina z iagod pożyczkowych, albo innych owoców, które dobre maią własności i w wielkiéy ilości w kraiu rosną. Wyznaczyło także 300 R. Talerów za naylepszą rozprawę o pożytkach premiów, i za rozwiązanie tego pytania: czyli znayduią się lepsze środki do zachęcenia przemysłu w oyczyznie; 100 do 300 R. Talerów za naylepsze i naypożytecznieysze książki do czytania dla ludu w Danii i Norwegii; 100 R. Talerów nakoniec za naylepsze schema Chorografii i Topografii Królestwa.

Między Oxbye i Nyemandgal w Jütlandyi, znaleziono znaczną liczbę trupów na brzegu, zapewne z angielskiego okrętu liniowego, który w tych dniach wpadł na piaski. Było między niemi 12 kobiet, 2 negrów, 77 ludzi iak maytkowie, 11 iak żołnierze ubranych, 1 Officer i iedna osoba cywilna. Król Jmć rozkazał, żeby wszystkie ciała iak officerowie ubrane, które na brzegu znalezione zostaną, z woyskowemi chowane były honorami, i żeby te osoby z swoiéy powierzchowności i niewątpliwych znamion zanotowane zostały, aby można dać wiadomość o losie tych nieszczęśliwych.

W środku Stycznia nie postrzegano na wielkim Bełcie żadnych żaglów nieprzyiacielskich. W ogólności nie było żadnéy żeglugi odtąd, iak mrozy nastąpiły.

Iakich środków i iakiego przemysłu używa Naród angielski do kultury swéy ziemi, tudzież do wydoskonalenia swych płodów, i iakbyśmy go w téy mierze naśladować mogli?

(*Ciąg dalszy.*)

Anglik iest w tém osobliwszy, że wszystkiemi siłami stara się o to, aby z każdéy rzeczy nayprzód pożytek ogólny zbierał, a potém aby, te pożytki w rękodzielniach swoich i w handlu podwaiał. Do fabryk i rękodzieł używa ón własnych i obcych materyałów. Podobnież i handel składa się także albo z tych rzeczy, które iego przemysł zrodził, a które ón obcym narodóm rozsyła; albo z tych, których ón dla swoiéy potrzeby, dla swoiéy wygody, i dla swoich rękodzieł potrzebuie, i dla tego z zagranicy sprowadzá, staraiąc się o to: aby mniey wyniósł pieniędzy z kraiu, a więcéy do niego przywiózł. Porównywaiąc liczbę angielskich rzemieślników z liczbą ich rolników, tedy zaiste przenosi ona większą połowę, a względem całéy wieyskiéy ludności, do czwartéy części dochodzi. Tu ieszcze żadne pióro nie było w stanie podadź środka dostatecznego innym Narodóm, aby tego rodzaiu przemysł, mógł z równą łatwością u nich zakwitnąć. Zdaie się, że właściwy charakter Anglika, nie mniey wyborne położenie iego wyspy, nakoniec inne zewnętrzne stosunki, przyznały mu iakoby wyższe dziedzictwo przemysłu względem reszty rodu ludzkiego. Przykładaią się do tego: 1) bogactwo niezmierne i przepych Panów angielskich, z gustem ustawicznéy nowosci połączone; 2.) sposoby ułatwiaiące robotę rękodzielników, fabrykantów i rzemieślników; 3.) patenta i przywileie na pewny czas do użycia wynalazku na korzyść wynalazcy; prócz tego odbiera tam wynalazca nowych rzeczy i dobry rzemieślnik, nietylko naysowitszą za pracę swoią nagrodę, lecz nawet wziętość i sławę ziednać sobie może. Z tych to powodów angielski artysta, rękodzielnik i rzemieślnik nie przestaie na tém, aby płody własnéy ziemi przerabiał; zgromadza ón ieszcze przez swóy handel z obcych strón, albo te same płody, których mu kray nie dostarczył, iako to: wełnę, len, konopie i żelazo, a po przerobieniu onych na swych warsztatach nazad ie z nadzwyczaynym zarobkiem obcym kraiom wraca; albo nabywszy towarów, których na swéy ziemi mieć nie mógł, iako to: bawełny, iedwabiu, farb i t. d. i wszystko to u siebie przerobiwszy, na odwrót przedawcóm swym przedaie.

Co się tycze naszego Kraiu, tedy u nas nic zgoła w sztuce przemysłu rzemieślniczego i handlowego z Anglią równać się nie może; bo nayprzód rzemieślników i mieszczan więcey nie rachuiemy iak do 15523 os: b.; iakże więc oni potrzebóm kilkomilionowéy ludności mogą wystarczyć? Przytém są oni samym sobie i własnemu maiątkowi zostawieni; iakże więc mogą bydź w stanie dostarczenia materyałów? Widzą prócz tego, iż co iest za granicą zrobione, wszystko iest doskonałe, albo tańsze; iakże więc mogą siebie samych wyżéy szacować i tego nie przyznawać, że ich sztuka nie iest dokończona? Dziwić się zatém nie można, że u nas począwszy od rolnictwa, aż do całéy

ekonomiki i przemysłu, wszystko iest ieszcze w kolebce.

Istnieiące w Anglii towarzystwa, każdy prawie artykuł płodów natury z celu sobie zamierzonego pomnażaia i doskonalą. Tam i na to iest prawo, że każdy mayster ucznia swego w siedmiu leciech tyle koniecznie wyuczyć w rzemiośle powinien, aby ón potem na swóią rękę, iak mówią, był zdolny mieć sposób do życia; handel, że ma tam iak naydzielnieyszą protekcyę, o tém cały świat wie. — Nie można wątpić, że i nasz Rząd te same ma chęci; lecz iakby one mogły bydź choć w części dopełnione, zastanówmy się troche;

Nayprzód co do źwierząt, dało się iuż widzieć, że choć mamy czém żywić bydło, konie, owce i t. d. iednakże na rolnika naszego ani pary wołów, ani pary koni nie wystarcza; tudzież owiec tak mała okazuie się liczba, że ani na siérak, ani na kożuch dla wszystkich nie wystarcza. 2.) Co do roślin, wszystko się u nas udać może, a iednak ledwie nie za granicą żywności szukamy. 3.) Có do kopalni, wiele skarbów znaleźdź można, a iednak są one zaniedbane. 4.) Rękodzieła i fabryki mogłyby dogadzać naszym potrzebóm, a iednak ledwie dopiéro do niektórych zawiązków przychodzą; 5.) Handel nasz mógłby bydź znacznie rozszerzony, a iednak mało się nim kto zatrudnia. Więc co do 1go: o to by się naypierwey starać nam należało, ażeby w naszym kraiu bydło, konie, owce i pszczoły pomnożyły się; a to ieszcze bydło i konie do połowy iak mamy, a owce przynaymniéy do trzech milionów sztuk. Bydło by się powiększyło, gdyby a) kupuiący bydło na obcy handel za granicę, obowiązany był 10tą sztukę młodszego bydła w kraiu przez przedaż zostawiać; gdyby b.) nikt nie ważył się kraiowych wołów i iałowic na handel zagraniczny używać. Solarze naywiększą w tém robią szkodę; gdyby c.) przepisany był wiek, od którego karm bydła na kloc ma się zaczynać; gdyby d.) w środku gromad osobne fundusze na utrzymanie byków były zostawione; gdyby e.) względem rzezi bydła większa zaprowadzona była baczność; gdyby f.) cielęta zdatne, od rzezi były wyięte; gdyby g.) Towarzystwo bydłowe w każdym Cyrkule było upoważnione, z pewnéy składki lepsze rasy bydła z kąd inąd zakupować, i na przedaż w celu pomnożenia funduszów ofiarować; tudzież aby te same Towarzystwo miało moc w chów bydła, w pastwiska, w choroby, w rzeź w konserwę obór i t. d. wglądać; nakoniec pilnych gospodarzów nagradzać, albo ich pilność przez Gazetę ogłaszać i chwalić. Pomnożyłyby się konie; gdyby a.) w pewnych obfitszych stronach stada koni roboczych, rasy stosownéy do zwyczaiu kraiowego były zaprowadzone, co naysłatwiéy w większych dobrach stać by się mogło; gdyby b.) w każdém Dominium osobne ogiery dla klacz poddańskich, były utrzymywane, oraz aby na to baczność była dawana, żeby nikczemne żrebce klacz we wsi nie psuły; gdyby c.) oprócz ogierów woyskowych, ogiery także rządowe mnieysze i stosowne do rasy koni roboczych, były dozwolone; gdyby d.) nauka i leczenie koni, mianowicie z parchów, zołzów, ochwatu, myszów i t. d. była rozszérzona; gdyby nakoniec e.) włościanin do lepszego około koni starania mógł bydź naprowadzony. Pomnożyłyby się i owce, gdyby a.) okolicóm, które do chowu owiec są zdatne, wyrobnicy wełny byli przydani, którzyby tém samém o zysku niezawodnym z chowu tego bydlęcia zaręczali; gdyby b.) zabroniono było zdatne do chowu owce na rzeź przedawać; gdyby c.) doskonałym pasterzóm liczne trzody do pasienia były powierzane; gdyby d.) maiętnieysi ludzie lepszą rasę onych otrzymać starali się. Pszczoły u nas aż nadto i z wielkim zyskiem pomnożyłyby się, gdyby Kapłanóm po wsiach z powinności było nakazano, choć po 50 pni pszczół około Kosciołów i Cerkwi utrzymywać, i nad niemi mieć dozór. Ten wosk coby się obracał na światło z staranności domowéy, ochraniałby się w to mieysce w Kraiu i przechodziłby na handel.

Co do królestwa roślin, ktoż nie wie, że nasza ziemia to wszystko rodzić zdolna iest, co do naszéy potrzeby i wygody należy? Lecz iuż o tém wyżéy była mowa; to tylko zostaie dodać, iż nasze gospodarstwo wielceby się poprawiło, gdyby a) włościanie z większą pilnością swoie obowiązki względem Panów dopełniali; gdyby b) zaprowadzone były narzędzia gospodarskie do skróceniu roboty zdatne; gdyby c) Towarzystwa osobne z nauką o rolnictwie dla młodzieży i stanu wieyskiego, mogły przyiśdź do skutku; gdyby d) żelaza płużne stały się tańszemi, a to by się speł-

niło na ten czas, gdy hamerniom będzie zalecono, aby prócz innych robót, każda z osobna pewną ilość żelaz płużnych na przedaż w własnym Kraiu wyrobiła.

Co do rzeczy kopalnych, bardzobyśmy wiele skarbów odkryć mogli; lecz droższe metale zostawić wypada staranności samego Rządu. Dla nas dosyć tym czasem zwrócić uwagę na własne gipsy, alabastry, marmury i t. d. które wyiąwszy piérwsze, chociaż wysokiéy doskonałości nie dochodzą, wszelako rzemieślnik byłby w stanie otrzymać część sposobu do życia; ale ón dotąd nie wié, gdzie się one znayduią, lub musiałby ie własnym kosztem wydobywać. Nadewszystko wartoby było obydwoma rękami wziąć się do **torfów**; inne Kraie znalezienie onych za szczęście sobie poczytuią, my ie wszędy mamy przed oczyma. Ten produkt, iż nam w zwyczay nie idzie, dla tego też ta okolica, w któréy wcale brakuie drzewa, woli słomy do opału używać; a ta która ma nadto drzewa, woli lasy wyniszczać. Anglia od swoich kamiennych węgli swoie skarby zaczęła; nasz Kray wieleby zyskał, gdyby przynaymniéy torfowemi materyałami swoie browary, gorzelnie, piekarnie i t. d. opędzał.

(*Dokończenie nastąpi.*)

Mały Komeniusz na wzór obrazkowego po polsku, po francuzku i po niemiecku. We Lwowie u K. B. Pfaffa. (126 stron)

To dziełko iest dla młodzieży bardzo użyteczne i pomocnym w naucę ięzyków środkiem.

Życzéćby sobie należało, żeby księgarze tuteysi nakładali książki naukowe; mieliby oni pewnie dobry odbyt, my nie potrzebowalibyśmy sprowadzać książek z zagranicy, i drogo za nie płacić.

P. **Pfaff** zasługuie tedy na pochwałę wielką, iż w tém początek uczynił; ieżeli tak daléy postępować będzie, odpowié pewnie życzeniom publiczności, a Pisarze galicyiscy będą mu dawać dzieła do nakładu. Dotąd wszelka sposobność była im odiętą, a dla czegożby to we Lwowie, iedynem mieście w Galicyi, które porządne księgarnie posiada, nie mogły tak iak po innych mieyscach dobre dzieła z korzyścią bydź nakładane?

Meteorologiczne postrzeżenia we Lwowie od dnia 13. do 16. Lutego 1812.

Dnie.	*Czas postrzeżenia*	*Barometr.*	*Ciepłomierz Reaumura.*	*Kierunek Wiatrów.*	*Odmiany powietrza.*
13	*Wsch. Słońc.*	28, 1, 9.	— 9, 4.	*Po. W. W. i W. słaby*	*pochmurno, rzadka mgła.*
	2. po połud.	28, 1, 9.	— 6, 1.	*Po. W. W. słaby*	*pochmurno.*
	10. w nocy	28, 2, 3.	— 7.	*P. W. słaby*	*pochmurno.*
14	*Wsch. Słońc.*	28, 2, 11.	— 8, 8.	*Po. W. słaby*	*pochmurno, średnia mgła.*
	2. po połud.	28, 3, 5.	— 3, 4.	*Po. W. słaby*	*iasno.*
	10. w nocy	28, 2, 7.	— 10, 4.	*Po. W. słaby*	*rzadkie chmury.*
15	*Wsch. Słońc.*	27, 11, 8.	— 7, 7.	*Po. W. średni*	*iasno.*
	2. po połud.	27, 10, 0.	+ 1, 9; — 0, 1.	*Po. Po. W. słaby*	*pochmurno.*
	10. w nocy	27, 9, 4.	— 0.	*(Po.) cisza.*	*pochmurno.*
16	*Wsch. Słońc.*	27, 8, 4.	— 1, 8.	*Po. Po. W. i Po. słaby*	*lekkie chmury, śnieg.*
	2. po połud.	27, 8, 4.	— 1, 5.	*Z. słaby*	*lekkie chm. wypogodzenie.*
	10. w nocy	27, 9, 0.	— 4, 2.	*(Z.) cisza*	*lekkie chmury.*